

SPRÅK- OG LESEPLAN I HALLINGDAL

0-16 ÅR

ET SAMARBEID MELLOM BARNEHAGE, SKOLE, HELSESTASJON OG BIBLIOTEK

Innhold

Innledning	1
Barnehagedelen – hvordan lese og forstå planen.....	2
0-2 år	3
2-3 år	4
3-4 år	5
5 år	7
Vedlegg 1: Samarbeidstiltak barnehage-bibliotek-helsestasjon	9
Vedlegg 2: Rutiner for hva som skal gjøres når et barn ikke når målet	10
Skoledelen – hvordan lese og forstå planen	11
1. trinn	12
2. trinn	15
3. trinn	17
4. trinn	20
5. trinn	23
6. trinn	27
7. trinn	32
8. trinn	37
9. trinn	40
10. trinn	43
Vedlegg 3: Samarbeidstiltak bibliotek – skole	46

INNLEDNING

Å ha et rikt språk, muntlig og skriftlig, er utgangspunktet for all læring, personlig utvikling og deltakelse i samfunnet. Språkutvikling og lesestimulering dreier seg ikke bare om testing, teknikk og ferdigheter, men like mye om de gode opplevelsene med språk, tekst og litteratur. Lett tilgang til lesestoff, gode rollemodeller, varierte formidlingsmetoder og tid og rom for lesing i hverdagen har vist seg å være av stor betydning for hvor mye barn og unge leser.

"Barn med rik stimulering av sine sosiale, motoriske, språklige, kognitive og emosjonelle ferdigheter vil ha et forsprang ved skolestart." (St.meld.nr.16, 06/07)

Bakgrunn for planen:

Norge har ved flere anledninger skåret lavt på internasjonale leseundersøkelser (PISA, PIRLS). St.meld.nr.30 (03/04) *"Kultur for læring"* og St.meld.nr.16 (06/07) *"...og ingen sto igjen"* vektlegger lesing som en sentral basisferdighet. Manglende leseferdigheter påvirker barn og unges evne til å tilegne seg kunnskap. Resultatet kan bli tilpasningsvansker i utdannings- og kunnskapssamfunnet.

Hallingdalskommunene, via "Hallingdalsløftet", ønsket å kvalitetssikre barn og unges språk og leseopplæring. I 2007 satte de skolefaglig ansvarlige for kommunene i Hallingdal sammen en prosjektgruppe bestående av representanter fra bibliotek, helsestasjon, barnehage og skole. Det ble også nedsatt 6 arbeidsgrupper som arbeidet med hver sine

fagområder og kom med forslag til innhold i planen. På grunnlag av dette har prosjektgruppa utarbeidet en felles språk- og leseplan for barnehager og skoler i Hallingdal.

Overordnet målsetting for planen:

- **å styrke våre barn som lesere**

Prosjektgruppa har ønsket en helhetlig plan for leseutviklingen og har rettet søkelyset mot faktorer som fremmer bedre læring for alle. Videre har gruppa ønsket å synliggjøre mulighetene som ligger i tverrfaglig samarbeide mellom skole, barnehage, bibliotek, helsestasjon og PP-tjeneste.

Oppbygging av planen:

Planen er delt i 2: barnehage 0-5 år og skole 1.- 10. trinn. Foran hver del ligger en beskrivelse av hvordan lese og forstå planen. Som vedlegg finnes ulike samarbeidstiltak.

Oppfølging og bruk av planen:

Oppfølgingen av planen er forpliktende for den enkelte skole/barnehage. Dette gjøres ved at styrer/rektør (ansvarlige for leseopplæringen) tar med målsettinger og fokusområder fra planen inn i egne års- og virksomhetsplaner.

Prosjektgruppa anbefaler barnehager og skoler å sette seg inn i hele planen og spesielt være oppmerksom på overganger som barnehage/skole og ulike trinn i skolen.

BARNEHAGEDELEN - HVORDAN LESE OG FORSTÅ PLANEN

Planen er strukturert i hovedområdene **lytte/forstå, uttrykke seg muntlig, lese og skrive**. Dette er grunnleggende ferdigheter i norsk, hentet fra Kunnskapsløftet.

Lesing og skriving er nær beslektede prosesser, og utviklingen på det ene området støtter utviklingen på det andre. Vi har derfor valgt å ta med skriving som en del av planen.

Aldersinndelingen er omtrentlig, fordi barna utvikler seg forskjellig, noen er tidlig ute, mens andre bruker litt mer tid.

Det er satt opp **mål** for hva barnet skal mestre. Dette er ment som hjelp til personalet, for å kunne vite hva man kan forvente av barnet på de ulike alderstrinn. Husk at barn er forskjellige og utvikler seg i ulikt tempo.

Dersom barnet ikke når målet, finnes en rutine for videre oppfølging, se vedlegg 2.

Fokus på ... er en huskeliste i forhold til aktiviteter som kan føre til måloppnåelse.

Kartlegging og observasjon må foregå kontinuerlig. Noen kartleggingstester er obligatoriske i barnehage og helsestasjon. De er nevnt først.

Andre aktuelle kartlegginger i barnehage er nevnt under "andre forslag". Her kan det legges til kartleggingsmateriell som brukes i hver barnehage.

I **foreldresamarbeidet** er god kommunikasjon om barnets utvikling viktig. Foreldrene skal få informasjon om målene for barnet og hvordan de kan bidra til å fremme måloppnåelsen.

For **andre samarbeidsparter** er det lagt ved et eget ark for samarbeid barnehage, helsestasjon og bibliotek, se vedlegg 1.

I tillegg er det viktig med et godt samarbeid med skolen, PPT og evt. logoped.

Under **forslag til hjelpemidler** finnes forskjellig materiell og litteratur som kan være til hjelp og støtte for personalet og foreldre. Her er det mulig å legge til andre hjelpemidler som brukes i barnehagen.

Aldersgruppa	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE-SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDSPARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
0-2 år	Det er et mål at alle skal mestre:					
LYTTE FORSTÅ	<p>0-1 år Gi tilbakemelding på kontakt og kroppsspråk, ved å smile og herme</p> <p>Gi respons på eget navn</p> <p>1-2 år Ord som mamma, pappa, ha det</p> <p>Vise hva det er interessert i</p> <p>Vise interesse for gjenstander og herme ord</p>	<p>Voksenrollen:</p> <p>Bekreft barnet</p> <p>Være seg bevisst at barnet kopierer det det ser og er sensibel for følelser</p> <p>Være god språkmodell, nevne og forklare</p> <p>La barnet delta. Barn lærer gjennom førstegangserfaring</p> <p>Høytlesing</p>	<p>Barnehage: Observasjoner samspill barn/voksne</p> <p>Informasjon fra foreldrene</p> <p>Helsestasjon: Hørselstest av alle nyfødte barn på sykehus.</p> <p>Språk i samspill med barn: Lære foreldre bl.a. å sette ord følelser, det som skjer. (brosjyre: "Snakk med meg")</p> <p>15 mnd: Fokus på barnets hørsel i forbindelse med utvikling av språk</p>	<p>Bevisstgjøring av forelderrolla:</p> <p>Verdien av morsmål</p> <p>Gode språkmodeller</p> <p>Verdien av høytlesing</p> <p>Verdien av barnesang</p> <p>Språk som tema</p> <ul style="list-style-type: none"> - i daglig kontakt - i foreldresamtaler - på foreldremøter 	<p>Helsestasjon: Fokus på verdien av språkstimulering</p> <p>Motivere foreldre til å søke barnehageplass</p> <p><i>Se for øvrig vedlegg 1.</i></p> <p>Bibliotek: <i>Vedlegg 1.</i></p>	<p>Sang og musikk</p> <p>Pekebøker</p> <p>Rim og regler</p> <p>Konkreter</p> <p>Lek med gjenstander</p> <p>"Snakkepakken"</p>
	<p>UTTRYKKE SEG MUNTLLIG</p> <p>0-1 år Bable og lage lyder</p> <p>1-2 år 8-10 enkle ord (bruke entall/flertall)</p> <p>Sette sammen 2-3 ord Uttrykke ønske gjennom kroppsspråk</p>	<p>Annet av verdi: Babysang</p>				
LESE		Tilgjengelige tilpassa bøker				

Aldersgruppa	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE-SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDSPARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
2-3 år	Det er et mål at alle skal mestre:					
LYTTE FORSTÅ	<p>Peke ut dagligdagse gjenstander</p> <p>Følge instruks som: Vis meg...</p> <p>Forstå hvor-/hvem-/hva-spørsmål</p> <p>Vise interesse for bøker/rim/regler</p> <p>Forstå abstrakte ord som "følelser"</p>	<p>Sansestimulering</p> <p>Begrepsutvikling</p> <p>Speiling, barn og voksne som språkmodeller</p> <p>Høytlesing</p>	<p>Barnehage: Ulike observasjoner</p> <p>TRAS * for barn m/spes. behov</p> <p>Helsestasjon: Observasjon av hørsel og språk (2-årskontroll)</p> <p>SATS-test v/spesielle behov</p>	<p>Bevisstgjøring av foreldrerolla: Verdien av morsmål</p> <p>Gode språkmodeller</p> <p>Verdien av høytlesing</p> <p>Verdien av barnesang</p> <p>Språk som tema</p> <ul style="list-style-type: none"> - i daglig kontakt - foreldresamtaler - på foreldremøte 	<p>Helsestasjon: Fokus på verdien av språkstimulering.</p> <p>Helsestasjon ønsker tilbakemelding om barnehagens observasjoner v/tvil om god språkutvikling.</p> <p><i>Se for øvrig vedlegg 1</i></p> <p>Bibliotek: <i>Vedlegg 1</i></p>	<p>Rim og regler</p> <p>Billedbøker</p> <p>Sang og musikk</p> <p>Formidling gjennom "Snakkepakken"</p> <p>IKT</p>
UTTRYKKE SEG MUNTLLIG	<p>Stille spørsmål med tonefall</p> <p>Bruke verb</p> <p>Bruke ord fra dagliglivet</p> <p>Bruke minst 3-4 ord-setn.</p> <p>Bruke nektende ord som nei og ikke</p>					
LESE		Tilgjengelige tilpassa bøker (skrift med vanlige store bokstaver)				
SKRIVE		Bruke skriveredskaper				

* TRAS = Tidlig registrering av språkutvikling

Aldersgruppa	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE-SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDSPARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
3-4 år	Det er et mål at alle skal mestre:					
LYTTE FORSTÅ	<p>Forstå uttrykk med preposisjoner</p> <p>Vise interesse for farger</p> <p>Forstå nektende setninger</p> <p>Forstå betydningen av en del begrep</p> <p>Forstå beskjeder</p>	<p>Høytlesing</p> <p>Rollelek</p> <p>Språkleker</p> <p>Delta i daglige gjøremål - bygge på barnas interesser</p> <p>Begrepsutvikling</p>	<p>Barnehage: Observasjoner</p> <p>TRAS for barn med spesielle behov</p> <p>Andre forslag: Alle med Askeladden</p> <p>Helsestasjon: Observasjon av hørsel/språk Audiometrimåling ved tvil om hørsel el. språkavvik.</p> <p>Språk 4</p> <p>Synstest 4 år</p>	<p>Bevisstgjøring av foreldrerolla: Betydningen av morsmål</p> <p>Gode språkmodeller</p> <p>Verdien av høytlesing</p> <p>Verdien av barnesang</p> <p>Språk som tema</p> <ul style="list-style-type: none"> - i daglig kontakt - foreldresamtaler - på foreldremøte 	<p>Helsestasjon: <i>Vedlegg 1</i></p> <p>Bibliotek: <i>Vedlegg 1</i></p> <p>PPT/logoped: Gi tips til språkstimulering</p>	<p>Sang og musikk</p> <p>Rim og regler</p> <p>Bøker m/bilder og tekst</p> <p>Spill</p> <p>Formidling gjennom "Snakkepakken"</p> <p>IKT</p>

Aldersgruppe	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE-SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDSPARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
3-4 år	Det er et mål at alle skal mestre:					
UTTRYKKE SEG MUNTLLIG	<p>Bruke navn på farger</p> <p>Bruke spørreord som hvem, hva ,hvor</p> <p>Bruke overbegrep (dyr,frukt osv)</p> <p>Uttrykke seg relevant i forhold til situasjon</p> <p>Føre dialog over litt tid</p> <p>Formulere egne ønsker</p> <p>Formulere seg verbalt</p> <p>Bruke 4 ord i riktig rekkefølge</p> <p>Bruke setning med preposisjoner</p> <p>Binde sammen setninger med "og" og "men"</p> <p>Sette ord på ideer og følelser</p>	Dramatisere med ulike virkemidler som seg selv, teaterdokker m.m.				
LESE	Kjenne igjen ordbilder på eget navn	Ha bokstaver tilgjengelig i leken				
SKRIVE		Tilrettelegge for lekeskriving				

Aldersgruppa	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE-SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDSPARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
5 år	Det er et mål at alle skal mestre:					
LYTTE FORSTÅ	Sortere ting i kategorier Gradbøying av en del adjektiv Høre rimelyder Vise interesse for bokstaver og ord Ha kjennskap til Hallingdialekt	Rollelek, samlek over tid Lek med ord og bokstaver Konsentrasjon Gjenkalling (hukommelse) Begrepsutvikling Eventyr/dramatisering	Barnehage: Observasjoner TRAS for barn med spesielle behov Andre forslag: Alle med Askeladden Ringeriksmaterialet Helsestasjon: Audiometrimåling (hørselstest)	Bevisstgjøring av foreldrerolla: Verdien av morsmål Gode språkmodeller Verdien av høytlesing Verdien av barnesang Språk som tema - i daglig kontakt - foreldresamtaler - på foreldremøte Tettere samarbeid med tanke på overgang barnehage/skole	Helsestasjon: <i>Vedlegg 1</i> Bibliotek: <i>Vedlegg 1</i> Skole: Møte vår og høst for informasjonsutveksling (jfr. egne planer for samarbeid om overgangen) PPT – logoped:	Sang og musikk Rim og regler Fortsettelsesbøker Lydbøker Spill Formidling gjennom "Snakkepakken" Nyttig litteratur, praktisk og teoretisk, for barnehage-alder: "Språkleker" av Jørgen Frost "Plan for språkstimulering i barnehagane i Seljord", teori- og praksisperm. (inkl. "Leik med språket" av Bjørg Bøhn) "Bok i bruk i barnehagen" I Les-serien fralesesenteret. IKT
UTTRYKKE SEG MUNTLLIG	Fortelle en historie/vits Gjøre seg forstått med god uttalelse Rett form av entall og flertall Framtidsform av verb Stille hvorfor-/hvordan-spørsmål Beskrive noe som har hendt, skal hende Bruke fordi-setninger Fortelle noe om hva en ting er					

Aldersgruppa	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE-SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDSPARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
5 år	Det er et mål at alle skal mestre:					
LESE	Lese navnet sitt Rime med lyder					
SKRIVE	Skrive navnet sitt Lekeskrive	Rett blyantgrep med rett type blyant				"Skriftspråkstimulering i barnehagen" av Bente Hagtvedt

SAMARBEIDSTILTAK BARNEHAGE - BIBLIOTEK - HELSESTASJON

Vedlegg 1

Aldersgruppe	BARNEHAGE - BIBLIOTEK		BIBLIOTEK - HELSESTASJON		BARNEHAGE - HELSESTASJON	
	Tiltak	Ansvarlig	Tiltak	Ansvarlig	Tiltak	Ansvarlig
0-5 år	Besøk/boklån i biblioteket	Barnehagen	Dele ut brosjyrer utarbeidet av Hallingdals-bibliotekene	Helsestasjon	Tverrfaglige møter	Begge
	Depot av bibliotekbøker i barnehagen	Biblioteket	Presentasjon av biblioteket på svangerskapskurs eller tematreff, eks i bibliotekets lokaler	Helsestasjon	Innhenting av samtykke fra foreldre ved behov for samarbeid vedrørende kartlegging av språk	Begge
	Utstilling i biblioteket av tegninger og lignende laget av barna	Begge			Foreldremøter	Barnehagen
	Orientering om nye/aktuelle bøker for ansatte i barnehagen	Biblioteket	Utplassering av peke- og småbarnsbøker på helsestasjonen	Biblioteket	Felles kursing	Begge
	Foreldremøte i biblioteket Personal møte i biblioteket	Barnehagen	Boksjekk	Biblioteket		
	Lesestund/forfatterbesøk i biblioteket og/eller i barnehagen	Begge	Orientering om nye/aktuelle bøker for ansatte ved helsestasjonen	Biblioteket		
	Samarbeid om språk- og leseprosjekt og markering av den internasjonale bokdagen 23. april Felles kursing	Biblioteket Begge	Felles kursing	Begge		
	Tospråklige	Biblioteket skaffer bøker på morsmålet				

RUTINER FOR HVA SOM SKAL GJØRES NÅR ET BARN IKKE NÅR MÅLET:

Barnehage:

- 1) Ved introduksjonssamtalen i barnehagen: kartlegge om det er språkvansker i familien.
- 2) Ved bekymring tar pedagogisk leder ansvar for observasjon.
Bruke observasjonsverktøy:
Tras, Alle med, Språkveilederen
Orienterer styrer.
- 3) Pedagogisk leder tar ansvar for samtale/samarbeid med hjemmet.
- 4) Tiltak i barnehagen som språkgruppe og/eller spesiell trening. Pedagogisk leder i samarbeid med styrer tilrettelegger tiltak.
Enhetsleder er informert.
- 5) Styrer søker evt. om ekstra ressurser.
- 6) Ved behov for ytterligere tiltak: Følge handbok for spes.ped.rutiner (egen perm).
Kontakt med logoped i kommunen eller ved PPT:
 - forebygge artikulasjonsvansker
 - arbeid med artikulasjonsvansker/språkvansker

Helsestasjonen:

- 1) Generelt fra fødselen: fokus på samspillet mellom barn og foreldre.
- 2) Ta hørselstest.
- 3) Ved dårlig språk ved 2 og 4 års kontroll, kalle foreldrene inn igjen etter tre måneder.
Følge opp samarbeid med aktuelle samarbeidsparter generelt.
- 4) Spørre om samtykke hos foreldre til samarbeid med barnehage dersom det oppstår bekymring ved alderskontroller spesielt.
- 5) Evt. henvise til ØreNeseHals-lege.

Være spesielt oppmerksom på utviklingen hos barn som ikke går i barnehage. Gå videre med saken ved bekymring (evt. melde til PPT eller logoped i kommunen)

SKOLEDELEN - HVORDAN LESE OG FORSTÅ PLANEN

Planen er strukturert i hovedområdene **lytte/forstå, uttrykke seg muntlig, lese og skrive**.

Dette er grunnleggende ferdigheter i norskfaget. For å utvikle disse delferdighetene som synes å være av stor betydning for skriftspråklig utvikling, må elevene være aktive deltakere og det må være innbyrdes sammenheng mellom aktivitetene det legges opp til.

Lesing og skriving er nær beslektede prosesser, og utviklingen på det ene området støtter utviklingen på det andre. Vi har derfor valgt å ta med skriving som en del av planen.

Målene er hentet fra Kunnskapsløftet/Hallingdalsløftet. Skolene har valgt forskjellige læreverker og temaene og kompetansemålene varierer litt på trinnene i de ulike verkene. Det vil være naturlig at verkets progresjon og valg av aktiviteter/oppgaver følges og at det derfor kan bli vanskelig å følge planen "slavisk".

Fokus på... er en huskeliste i forhold til aktiviteter som kan virke fremmende for å nå målene.

Kartlegging og observasjon må foregå kontinuerlig på alle trinn. Noen kartleggingstester er obligatoriske. Noen er ment som forslag til materiell og gir mer omfattende informasjon om hva elever på ulike trinn skal mestre på forskjellige områder.

I **foreldresamarbeidet** er god kommunikasjon om faglig og sosial utvikling viktig. Foreldrene skal få informasjon om målene for opplæringen og hvordan de kan bidra til å fremme måloppnåelsen.

Andre samarbeidsparter:

I forhold til leseopplæring vil bibliotek og PPT være naturlige samarbeidsparter.

Det er lagt ved et eget ark vedr. samarbeid bibliotek og skole, se vedlegg 3.

I overgangen fra barnehage til skole må en bygge videre på de aktivitetene som barna er kjent med fra barnehagen. Gode rutiner for samarbeidet er viktig.

Helsestasjon kan bidra med viktig informasjon om barnets tidlige utvikling.

I overgangen mellom barnetrinn og ungdomstrinn er det viktig med gode rutiner for overføring av informasjon om den enkelte eleven, om arbeidsmåter og organisering.

Under **forslag til hjelpemidler** finner en listet opp forskjellig litteratur og materiell som kan være til hjelp og støtte for lærere og foreldre.

1.trinn.	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE-SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDSPARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
Alle skal kunne:						
LYTTE FORSTÅ	<p>De grunnleggende begrep og begrepssystemene</p> <p>Lytte til andre</p>	<p>Motivasjon</p> <p>Begrep</p> <p>Daglig høytlesing og fortelling</p> <p>Bildebøker</p> <p>Språklig bevissthet</p> <p>Språkleker – Jørgen Frost med vekt på fonologisk bevissthet – lytte</p>	<p>Obligatorisk: Elevsamtale – kartlegge begrep og bruk av språket</p> <p>Sjekk om bokstavene er automatisert</p> <p>Utdanningsdirektoratet: Kartlegging av Leseferdigheter 1.trinn - mai</p> <p>Andre eksempler: IL – basis Gruppeprøven</p> <p>Stasjonsundervisning (high scoop)</p>	<p>Info på foreldremøtet om høsten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - plan for leseopplæringa - lesetrappa - info om leseopplæringa (bok av Liv Engen) <p>Hva kan hjemmet bidra med?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lese og hjelpe barnet med leseleksene. - Lese og fortelle for barnet - Sørge for at barnet har tilgang på bøker. <p>Konferansetimen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Testresultat <p>Arbeidsplan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - gjennomføring - oppfølging - tilbakemelding 	<p>Bibliotek: Årlig presentasjon av nye barnebøker. <i>Se også vedlegg 3.</i></p> <p>Barnehage: Jfr. lokale planer for overgang barnehage/skole.</p> <p>Helsestasjon: Kan bidra med info om tidligere språkutvikling.</p> <p>Kan bidra med syn og hørselstesting.</p> <p>PPT/logoped: Bruke de rutinene som er innarbeidet i kommunene</p>	<p>Ringeriksmaterialet</p> <p>Magne Nyborg –begrep</p> <p><i>Språkleiker</i> av Jørgen Frost</p> <p><i>Skriftspråkstimulering i barnehagen</i> av Bente Hagtvedt</p> <p>Logoped kan kurse lærerne i barnestaving</p> <p>Begrep se lærerveiledning i leseverk, t..d. Zeppelin.</p> <p>Nettsidene til det aktuelle læreverket i norsk.</p> <p>Video om lese- og skriveopplæring.</p> <p><i>Individ i kontekst</i> av Sol Lyster</p>
UTTRYKKE SEG MUNTLLIG	<p>Fortelle sammenhengende om opplevelser og erfaringer</p> <p>Regler, ellinger, gåter, sanger og vitser utenat</p> <p>Ta ordet i samling</p> <p>Artikulere alle lyder på norsk</p>	<p>At ungene får anledning til å fortelle ved f. eks. en fortellerstol</p> <p>Sang, regler, ellinger</p> <p>Øke det aktive ordforrådet</p> <p>Rett uttalelse av alle lyder (prate forståelig)</p>	<p>Jørgen Frost sine oppgaver</p> <p>Tegning etter instruksjon</p> <p>Ringeriksmaterialet</p> <p>Leseklartrapp (test)</p> <p>Carlsten</p>			

1.trinn.	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE-SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDSPARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
LESE	Rimeord Klappe stavelser Lytte ut lyder i ord Telle lyder i to - og trelydsord Bokstavene og lydene Ta bokstavene/lydene i bruk i lek Koble alle lyder til store bokstaver. Individuell overgang til små bokstaver Lese (lydere/syntese, fonologisk lesestrategi)	Motivasjon Daglig leselekse Daglig lesetrening Medlesing, veileda lesing Daglig stillelesing "lesesiesta" Gjenfortelling Arbeide videre med rim og stavelser Høytlesing Høyfrekvente lydrette ord Tekstskaping Velge bokstavprogresjonen i det leseverket som blir brukt. Leseprosjekt med fokus på leseglede	OBS! Individuell oppfølging av elever som skårer under eller i nedre del av normal området.			<i>"Gi rom for lesing"</i> , hefter fra Lesesenteret Ressursbase på www.lesesenteret .no IKT-trapp

1.trinn.	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGJING	FORELDRE-SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDS-PARTAR	FRAMLEGG TIL HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
SKRIVE	Skrive alle de store bokstavene Se sammenhengen mellom tale og skrift Tegne og skrive (lekeskrive) Utvikle blyantgrep og rett skriveretning Skrive små enkle tekster på data	Tekstskaping på flipp Lek på tastatur Koble lyd – bokstav Lekprega skriveaktiviteter Skrive border Diktat (bokstaver og småord)				

2.trinn.	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE-SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDSPARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
LYTTE FORSTÅ	<p>Bruke sentrale begrep i forhold til tema i alle fag</p> <p>Lytte til andre i en samtale</p> <p>Lytte til høytlesing</p>	<p>Motivasjon</p> <p>Høyfrekvente ord</p> <p>Daglig høytlesing</p> <p>Språkleker</p> <p>Arbeide videre med rim og stavelser</p> <p>Overbegrep</p> <p>Funksjonsbegrep - hva bruker vi ting til?</p>	<p>Obligatorisk: Utdanningsdirektoratet: <i>Kartlegging av leseferdigheter 2.trinn - mai</i></p> <p>Andre eksempler: Stas (Standardisert test i avkodning og staving)</p> <p>IL-basis Språk og bokstav</p> <p>Carlsten</p>	<p>Info på foreldremøtet om høsten om plan for leseopplæringa.</p> <p>Hva kan hjemmet bidra med?</p> <ul style="list-style-type: none"> - følge opp lese- og skrivelekser - lese og fortelle for barnet - sørge for at barnet har tilgang på bøker <p>Konferansetimen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Testresultat - Lesetrappa <p>Arbeidsplan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - gjennomføring - oppfølging - tilbakemelding 	<p>Bibliotek: Årlig presentasjon av nye barnebøker. <i>Sjå elles vedlegg 3</i></p> <p>Helsestasjon: Kan bidra med syn/hørsel testing</p> <p>PPT/logoped: Bruke de rutinene som er innarbeidet i kommunene</p>	<p>"Lesepraksis på teoretisk grunnlag" av Jørgen Frost 1999. Cappelen.. ISBN: 82-456-0719-3</p> <p>"Prinsipper for god leseopplæring" av Jørgen Frost 2003. Cappelen. ISBN: 82-02-21815-2</p> <p>"Å skrive seg til lesing. IKT i småskolen," av A. Tragethon 2003. Universitetsforlaget</p> <p>"Språkleiker" av Jørgen Frost</p>
UTTRYKKE SEG MUNTLLIG	<p>Fortelle sammenhengende om opplevelser og erfaringer</p> <p>Være med på å dramatisere f.eks. eit eventyr</p> <p>Gi positive tilbakemeldinger til andre</p> <p>Undre seg over hva ord betyr</p>	<p>Fortelle f. eks. en vits</p> <p>Gjenfortelling</p> <p>Arbeide videre med rim og stavelser</p> <p>Tekstskaping</p> <p>Samtale rundt ei felles bok/tekst</p> <p>Skildre/forklare</p> <p>Øke det aktive ordforrådet</p>	<p>OBS! Individuell oppfølging av elever som skårer under eller i nedre del av normal området.</p>			

2.trinn.	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGJING	FORELDRE-SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDSPARTAR	FRAMLEGG TIL HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
LESE	<p>Små og store bokstaver</p> <p>Koble bokstav til lyd</p> <p>Lese (lydere/syntese)</p> <p>Lese enkle tekster</p> <p>Mestre ortografisk lesestrategi av småord</p>	<p>Motivasjon</p> <p>Høyfrekvente ord</p> <p>Daglig leselekse</p> <p>Daglig lesetrening</p> <p>Høytlesing</p> <p>Låne bøker på biblioteket</p> <p>Leseprosjekt med fokus på leseglede</p>				<p><i>"Individ i kontekst"</i> av Sol Lyster</p> <p><i>"Å lese for livet"</i> Av Mette Cathrine Jahr 2003. Cappelen akademiske forlag. ISBN: 82-02-22622-8.</p> <p>Veiledet lesing DVD</p> <p>IKT-trapp</p> <p>Bruk av PC</p>
SKRIVE	<p>Skrive alle de små bokstavene</p> <p>Skrive riktig størrelse og form på bokstavene</p> <p>Hva et ord og en setning er</p> <p>Skrive enkle og små tekster både for hånd og på data</p>	<p>Høgfrekvente ord</p> <p>Diktat</p> <p>Enkle tekstar som t.d. eventyr, dikt, forteljing og faktasetningar</p> <p>Skrive og skape egne tekstar</p> <p>Attforteljing</p>				

3.trinn.	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE-SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDSPARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
LYTTE FORSTÅ	<p>Alle skal kunne:</p> <p><i>Bruke sentrale begrep i forhold til tema i alle fag</i></p> <p>Forstå innhold i enkle tekster</p> <p>Lytte til andre</p> <p>Lytte til høytlesing</p>	<p>Motivasjon</p> <p>Samtaler rundt tema og begrep</p> <p>Daglig høytlesing</p>	<p>Eksempler: Arbeid med ord lesetest sept., feb., mai</p> <p>IL-basis: Språk og bokstav Tekst og ord</p> <p>Carlstens observasjonsprøve i lesing og skriving</p>	<p>Info på foreldremøtet om plan for leseopplæringa</p> <p>Konferansetimen: - hjemmet må samarbeide aktivt med skolen om leseopplæringa - testresultat - lesetrappa</p>	<p>Bibliotek: Årlig presentasjon av nye barnebøker.</p> <p>Besøk på biblioteket <i>Se også vedlegg 3</i></p> <p>Helsetasjon: Kan bidra med syn/hørsestesting</p> <p>PPT/logoped: Bruke de rutinene som er innarbeidet i kommunene</p>	<p><i>"Den andre leseopplæringa"</i> av Seip/Tønnesen</p> <p><i>"Kvalitetssikring i grunnskolen"</i> av Gerd Salen</p>
	UTTRYKKE SEG MUNTLLIG	<p>Framføre enkle tekster</p> <p>Gi positive tilbakemeldinger til andre sine tekster</p> <p>Samtale rundt språk, personer og handling i tekster</p> <p>Beskrive egne tanker og opplevelser om barnelitteratur, teater osv.</p>	<p>Motivasjon</p> <p>Øve på framføringsstrategier</p> <p><u>Ulike</u> forfattere</p> <p>Artikulasjon av lydene ki, ky, skj</p>	<p>Ordkjedetesten, Dys.f.</p> <p>Logos.</p> <p>OBS! Individuell oppfølging av elever som skårer under eller i nedre del av normal området</p>	<p>Arbeidsplan: - gjennomføring - oppfølging - tilbakemelding</p>	

3.trinn.	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE-SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDSPARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
LESE	<p>Ha lesefart på mer enn 25 ord pr min (bør ha 50 ord)</p> <p>Ha automatisert høyfrekvente ord</p> <p>Ha kunnskap om førstavelser og endinger (morfologi)</p> <p>Forskjell på vokal og konsonant</p> <p>Ha sjangerkunnskap (eventyr, dikt og fagtekst)</p> <p>Lese og gjengi innhold</p>	<p>Lesestrategier</p> <p>Motivasjon</p> <p>Daglig høytlesing</p> <p>Daglig stillelesing</p> <p>Ulike sjangre</p> <p>100 høyfrekvente ord</p> <p>Daglig leselekse</p> <p>Leseglede</p> <p>Gjenfortelling</p> <p>Repetert lesing av enkle tekster</p> <p>Arbeide med konsonantopphopping, diftonger, stavelser og sammensatte ord (lyd, ord, setningsnivå)</p> <p>Ordkjeder</p> <p>Leseprosjekt med fokus på leseglede</p>				

3.trinn.	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGJING	FORELDRE-SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDSPARTAR	FRAMLEGG TIL HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
SKRIVE	<p>Forstå og bruke tegnsetting. Spørsmålsteget og utropsteget.</p> <p>Stor bokstav og punktum</p> <p>Bruke overskrift</p> <p>Skrive de fire diftongene</p> <p>Spørreord</p> <p>Skrive sammenhengende skrift Lykkeskrift alt. stavskrift</p> <p>Substantiv, verb og adjektiv</p> <p>Skrive en fortelling. (brev, eventyr)</p> <p>Skrive dikt, sakprosa tekst.</p> <p>Arbeide med tekster (Bøker og PC)</p>	<p>Bruk av regelbok. Sj og kj-lyden</p> <p>Kjennskap til –ng og –nk som ending</p> <p>Dobbelt/enkel konsonant</p> <p>Diktat</p> <p>Stum d/t</p> <p>Innledning, hoveddel og avslutning</p> <p>Endinger ved bøyning av ord</p> <p>Tekstskaping</p>				IKT-trapp

4.trinn.	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE-SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDSPARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
Alle skal kunne:						
LYTTE FORSTÅ	<p><i>Bruke sentrale begrep i forhold til tema i alle fag</i></p> <p>Lytte til høytlesing</p> <p><i>Lytte til svenske og danske tekster</i></p> <p>Høre forskjell på talemål i Norge</p> <p>Lytte og forstå ulike tekster fra fortid og nåtid som f.eks. eventyr, sanger og regler</p>	<p>Motivasjon</p> <p>Daglig høytlesing</p> <p>Daglig leselekse</p> <p>Ulike forfattere</p> <p>Ulike sjangre</p>	<p>Eksempler: Carlstens observasjonsprøve i lesing og skriving</p> <p>Logos</p> <p>Ordkjedetesten</p> <p>IL-basis</p> <p>Arbeid med ord lesetest sept., feb., mai</p> <p>OBS! Individuell oppfølging av elever som skårar under eller i nedre del av normal området</p>	<p>Info på foreldremøtet om høsten om plan for leseopplæringa.</p> <p>Eksempler: Lesekvarten (15 min –lesing i hjemmet, kan fortsatt være høytlesing) Lesesirkel Lesevake</p> <p>Konferansetimen: - Testresultat - <i>Lesetrappa</i></p> <p>Arbeidsplan: - gjennomføring - oppfølging - tilbakemelding</p>	<p>Bibliotek: Tilgjengelig på dagtid</p> <p>Årlig presentasjon av nye barnebøker.</p> <p>Besøk av bibliotekar på foreldremøtet</p> <p><i>Se også vedlegg 3</i></p> <p>Helsestasjon: Kan bidra med syn/hørsel testing</p> <p>PPT/logoped: Bruke de rutinene som er innarbeidet i kommunene</p>	<p><i>Leseveilederen. Hvordan kan foreldre hjelpe barn som har dysleksi., 2005. Bredtvet kompetanse-senter</i></p> <p>Temahefter: <i>"Lesing er"</i> fra lesesenteret</p> <p><i>Arbeid med ord</i></p> <p><i>Å bedre barns leseflyt-repetert lesing 27 varianter</i> av Jan Erik Klinkenberg <i>"Lære å lære"</i> av Carol M. Santa og Liv Engen CRISS. 1996. Stiftelsen dysleksiforskning: Stavanger. ISBN: 82-7649-012-3</p> <p><i>"Læseforståelse"</i>, av Merete Brudholm (2002). Alinea AS, København. ISBN: 87-23-04803-4</p> <p>IKT-trapp</p>
UTTRYKKE SEG MUNTLLIG	<p>Framføre egne og andre sine tekster</p> <p><i>Uttrykke tanker om språk, personer og handlinger i ulike tekster</i></p> <p><i>Fortelle, forklare, gi, ta imot beskjeder</i></p> <p><i>Forklare hvordan språk kan krenke andre</i> <i>Argumentere for egne meninger.</i></p>	<p>Bruke intonasjon, stemme og kroppsspråk som virkemidler i framføring.</p> <p>Gjenfortelle fra tekst, film, dataspill etc</p> <p>Gi positiv respons til andre</p> <p>Bruk av ulik dialekt</p>				

4.trinn.	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE-SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDSPARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
LESE	<p>Lese med flyt</p> <p>Ta i bruk ortografiske lesestrategier.</p> <p>Ha lesefart mer enn 50 ord per min. (bør ha 65 ord per min.)</p> <p>Ha forståelse for innhold</p> <p>Lese ulike tekster med ulike formål</p>	<p>Høytlesing (bli lest for)</p> <p>200 høyfrekvente ord</p> <p>Repetert lesing</p> <p>Bruke biblioteket til å finne stoff til egne tekster.</p> <p>Daglig leselekse og lesetrening</p> <p>Daglig lesesiesta</p> <p>Ordkjeder</p> <p>Ulike lesestrategier</p> <p>Leseforståelse</p> <p style="text-align: center;"><i>Lese glede</i></p> <p>Lesestimulerende tiltak –"Leselyst"</p>				

4.trinn.	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE-SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDSPARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
SKRIVE	<p>Mestre sammenhengende funksjonell håndskrift</p> <p>Skrive fortelling med innledning, hoveddel og avslutning</p> <p>Skrive om kunnskap, erfaringer, opplevelser, følelser, egne meninger</p> <p>Skrive dikt, brev, fortelling</p> <p>Prosesorientert skrivning</p> <p>Finne fakta på internett</p> <p>Lage tegneserier</p> <p>Høre forskjell på enkel/dobbelt konsonant</p> <p>Skrive de 100 mest vanlige høyfrekvente ordene</p>	<p>Skriveglede</p> <p>Regelbok</p> <p>Diktat hver uke</p> <p>Gjenfortelling</p> <p>Skrive ofte både hjemme og på skolen</p> <p>Sammensatte tekster (illustrasjoner, tabeller, tekst)</p> <p>Sakprega tekster.</p> <p>Virkemidler som gjentakelse, rim, kontrast</p> <p>Å variere språket</p> <p>Strategier som å skrive</p> <ul style="list-style-type: none"> - nøkkelord, - tankekart - sammendrag og - jeg vet setninger <p>Rettskriving</p> <p>Grammatikk</p>				

5. trinn	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDS PARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
LYTTE FORSTÅ	<p>Ta i bruk nye ord og begrep i alle fag</p> <p>Gjenkjenne slang og egen dialekt</p> <p>Lytte og forstå opplest tekst</p> <p>Delta i samtale, forklare egne meninger og lytte til andre</p> <p>Lære om hva kroppsspråk betyr for kommunikasjon</p> <p>Gjenkjenne samisk språk</p>	<p>Aktiv språkbruk i gruppe/klasse</p> <p>Høytlesing</p> <p>Regler for god språkbruk</p>	<p>Obligatorisk: Gjennomføring av nasjonale prøver i lesing</p> <p>Oppfølging og gjennomgang av nasjonale prøver</p> <p>Andre forslag: <i>Arbeid med ord lesetest</i> sept., feb., mai</p> <p>Leseprøve og diktat, Carl Th. Carlsten</p> <p>Ordkjedetest</p> <p>OBS! Individuell oppfølging av elever som skårer under eller i nedre del av normal området</p>	<p>Konferansetimen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Testresultat - Lesetrappa - Individuell forpliktende oppfølging hjem-skole. <p>Arbeidsplan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - gjennomføring - oppfølging - tilbakemelding 	<p>Bibliotek: Besøk på biblioteket med oppdatering av ny litteratur som passer for trinnet. <i>Se vedlegg 3</i></p> <p>Helsestasjon: Kan bidra med syn/hørsel testing</p> <p>PPT/logoped: Bruke rutiner som er innarbeidet i kommunene</p>	<p>Fra "Lesing er serien: (lesesenteret)</p> <p><i>"Fagbok i bruk"</i> Liv Engen, Lise Helgevold</p> <p><i>"Bok i bruk"</i> Lise Helgevold, Trude Hoel</p> <p><i>Perlejakten</i></p> <p><i>Fra teori til IKT-baserte tiltak</i> Lese- og skrivevansker.</p> <p><i>Å lese for livet</i> Cappelen forlag</p> <p><i>Den andre leseopplæringen</i> Bjørvand og Tønnesen</p> <p><i>Læseforståelse</i> Brudholm, Merete: "(2002). Alinea AS, København. ISBN: 87-23-04803-4</p> <p>Santa, Carol M. og Engen, Liv : <i>CRISS. Lære å lære</i>, 1996. Stiftelsen dysleksiforskning: Stavanger. ISBN: 82-7649-012-3</p>

5. trinn	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDS PARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
Alle skal kunne:						
UTTRYKKE SEG MUNTLIG	<p>Snakke om innholdet i det de har lest</p> <ul style="list-style-type: none"> - Litteratur - Faktastoff - Filmer - Spill - Sportsopplevelser <p>Stille spørsmål vedrørende innhold og handling i tekster de har lest</p> <p>Gi gode tilbakemeldinger</p> <p>Orienterer om en sak eller fagstoff</p> <p>Forstå forskjellen mellom talespråk og skriftspråk</p>	<p>Ulike former for presentasjoner/ framføringer</p> <p>Saker som elevene er opptatt av</p> <p>Ordforråd</p> <p>SMS Chattespråk</p>				

5. trinn	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDS PARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
LESE	<p>Opplive leseglede</p> <p>Lese de fleste tekster med stor grad av sikkerhet</p> <p>Ha lesefart mer enn 70 ord per min</p> <p>Ha økende ord-identifikasjon</p> <p>Ha kjennskap til ulike lesestrategier</p> <p>Bruke alfabetet i arbeid med fag</p>	<p>Høytlesing (bli lest for)</p> <p>Lydbøker</p> <p>Smakebiter av nye bøker</p> <p>De store leser for de små</p> <p>Daglig lesetrening</p> <p>Systematisk trening i ortografisk lesing</p> <p>Lære enkle tekster utenat</p> <p>Lesing i alle fag</p> <p>Leseprosjekt</p> <p>Ulike lesestrategier - når og hvorledes skal de ulike strategiene brukes</p> <p>- Carol Santas læringsprinsipper</p> <p>Bruk av ordliste</p> <p>Å bruke biblioteket i alt skolearbeidet.</p> <p>Å finne informasjon</p>		<p>Info på foreldremøtet om plan for leseopplæringa</p> <p>Tips til god barnelitteratur. Nettsteder m.m</p>		

5. trinn	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDS PARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
SKRIVE	<p>Skrive fortelling med innledning, hoveddel og avslutning</p> <p>Vurdere egne tekster</p> <p>Skrive handlingsreferat av kortere tekster</p> <p>Skrive enkle faktatekster</p> <p>Skrive brev eller dikt på dialekt</p> <p>Mestre skrivemåten av høyfrekvente ord</p> <p>Enkle bøyingsmønster</p>	<p>Digitalt verktøy</p> <p>Et godt handlingsmønster f. eks. tidslinje.</p> <p>Respons</p> <p>Skriving i alle fag</p> <p>Skriftlig dokumentasjon på leste bøker</p> <p>Rettskrivingsregler</p> <p>Bruk av ordliste</p> <p>Bruk av PC</p> <p>Grammatikk</p> <p>Ordklassene</p>				

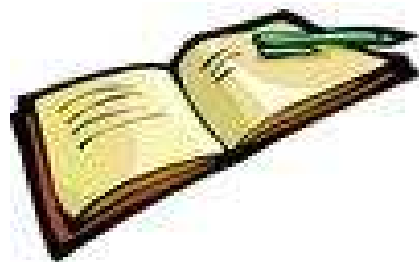
6. trinn	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDS PARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
LYTTE FORSTÅ	<p>Alle skal kunne:</p> <p>Anvende sentrale begrep i forhold til tema i alle fag</p> <p>Kjenne til forskjellige språk i Norden og deres kjennetegn</p> <p>Gjenkjenne og uttale bokstavene i det samiske alfabetet</p> <p>Forskjellen på overnaturlig og realistisk litteratur</p> <p>Vite hvorfor vi har to skriftsspråk i Norge</p> <p>Samarbeide om oppgaver og respektere andres mening</p> <p>Observere talespråk og kroppsspråk brukt i ulike sammenhenger</p> <p>Kjenne til tekster og bøker av nyere og eldre forfattere</p>	<p>Høytlesing</p> <p>Lydbøker og DVD</p> <p>Motivasjon</p> <p>Forfatterbesøk</p> <p>Regler for god språkbruk</p> <p>Presentasjon av forfattere som til for eksempel: Torvald Sund, Rune Belsvik, Torill Thorstad Hauger, Gabriell Scott, J.K.Rowling</p>	<p>Forslag:</p> <p>Arbeid med ord, lesetest</p> <p>Carlsten Lesetest og diktat</p> <p>Ordkjedetest</p> <p>Lesekurs/lesegrupper</p> <p>Digitale tekster/ programvare, Elector, Drillpro, Kartleggeren</p> <p>Observasjon</p> <p>OBS! Individuell oppfølging av elever som skårer under eller i nedre del av normal området</p>	<p>Info på foreldremøtet om plan for leseopplæringa</p> <p>Konferansetimen: - Testresultat - Lesetrappa - Individuell forpliktende oppfølging hjem-skole</p> <p>Arbeidsplan: - gjennomføring - oppfølging - tilbakemelding</p>	<p>Bibliotek: Besøk på biblioteket med oppdatering av ny litteratur som passer for trinnet <i>Se også vedlegg 3</i></p> <p>Helsestasjon: Kan bidra med syn/hørsel testing</p> <p>PPT/logoped: Bruke rutiner som er innarbeidet i kommunen</p> <p>Den kulturelle skolesekken: Forfatterbesøk</p>	<p><i>"Læseforståelse", Brudholm, Mere (2002) Alinea AS, København. ISBN: 87-23-04803-4</i></p> <p><i>" Idebok om lydbøker" 2001, Læringscenteret</i></p> <p><i>Fagbok i Bruk-grunnleggende ferdigheter. Lesesenteret ISBN 978-82-7649-053-4</i></p> <p><i>Leseveilederen. Hvordan kan foreldre hjelpe barn som har dysleksi. 2005, Bredtvet kompetansesenter</i></p> <p><i>"Arbeid med ord" Kvalitetssikring i grunnskolen av Gerd Salen</i></p> <p><i>" Lære å lære" Santa, Carol M. og Engen, Liv : CRISS1996. Stiftelsen dysleksiforskning: Stavanger. ISBN: 82-7649-012-3</i></p>
				FORELDRE	ANDRE	FORSLAG TIL

6. trinn	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	SAMARBEID	SAMARBEIDS PARTER	HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
UTTRYKKE SEG MUNTLLIG	Holde foredrag Gi og få respons Argumentere for en påstand Greie ut om en sak Føre en samtale innen ulike tema Gjennomføre et intervju Snakke om innhold og personer i ulike tekster de har lest/leser Stille spørsmål om innhold og handling Legge frem egenprodusert fagstoff Gjenfortelle innholdet fra ei bok Særtrekk i egen dialekt	Fakter, gester, ansiktsuttrykk Variert stemmebruk og god artikulasjon Diskusjon ut fra lokale nyheter i avis, radio el. TV Ordlegge seg og gjøre greie for en sak eller en faktisk hendelse Bokanmeldelser Dialekt				

6. trinn	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDS PARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
LESE	<p>Ha lesefart mer enn 90 (gjerne 100) ord per min.</p> <p>Ha økt leseforståelse</p> <p>Ha raskere ord-identifikasjon</p> <p>Opplive leseglede</p> <p>Ha lært seg ulike lesestrategier: - opplevelseslesing - skumlesing - dybdelesing - oversiktslesing - stillelesing</p> <p>Kjenne til ulike sjangre: - dikt - tegneserier - dagbok</p> <p>Lage sammensatte tekster, med bilde og varierte skrifttyper til f. eks. en avis</p> <p>Bli kjent med norske og utanlandske klassikere</p>	<p>Høytlesing</p> <p>Bli lest for</p> <p>Daglig leselekse</p> <p>Daglig lesetrening</p> <p>Økende mengde litteratur</p> <p>Ulike lesestrategier</p> <p>Ulike læringsstrategier</p> <p>Leseforståelse</p> <p>Lesekurs</p> <p>Leseprosjekt</p>				

6. trinn	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDS PARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
SKRIVE	<p>Skrive fortelling med miljø,- og personskildring, konflikt og løsning</p> <p>Skrive sakprosa-tekster knyttet til andre fag</p> <p>Lage avis</p> <p>Kombinere tekst og bilde ved hjelp av elektroniske hjelpemiddel</p> <p>Skrive og redigere et intervju</p> <p>Skrive handlingsreferat av kortere tekster</p> <p>Skrive leselogg</p> <p>Bruke gjentakning og kontrast</p> <p>Skrive enkle dikt</p> <p>Skrive på dialekt/gruppespråk</p> <p>Hente og legge inn relevant informasjon i It's learning</p>	<p>Hente informasjon fra</p> <ul style="list-style-type: none"> - leksikon, - oppslagsverk, - fagbøker, - diagram, - bilde og internett <p>Lese og skrive i alle fag</p> <p>Diktat</p> <p>Skriveglede</p> <p>Bruk av ordliste</p> <p>Proessorientert skriving</p> <p>Dialekter/slang</p> <p>Bruk av PC</p>				

6. trinn	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDS PARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
SKRIVE	<p>Vurdere innhold og tekster i TV-program, musikk, teater og film</p> <p>Touchmetoden Bruke sammenhengende, lettleselig, personlig og funksjonell håndskrift</p> <p>Bøye substantiv, verb, adjektiv, adverb</p> <p>Preposisjoner, interjeksjoner, konjunksjoner</p> <p>Tegnsetting: komma, kolon, hermetegn Avsnitt</p>	Rettskriving				

7. trinn	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDS PARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
LYTTE FORSTÅ	<p>Sentrale begrep innenfor tema i alle fag</p> <p>Vurdere innhold i ulike typer tekst (sjangre)</p> <p>Vurdere form og komposisjon i egne og andres tekster</p> <p>Vurdere virkemiddel i reklame</p> <p>Lytte til og vise respekt for andres meninger</p> <p>Observere talespråk og kroppsspråk brukt i ulike situasjoner, og vite hvordan språket virker på holdningene våre</p> <p>Gi gode tilbakemeldinger på arbeid / framføringer til andre og foreslå forbedringer</p>	<p>Gjennomgang av leselekser med vekt på ord og begrep</p> <p>Høytlesing</p> <p>Gjenfortelling</p> <p>Rollespill</p> <p>Elevrådsarbeid</p> <p>Diskusjon /argumentasjon</p> <p>Barne- og ungdomslitteratur</p>	<p>Obligatorisk: Utdanningsdirektoratet: Kartlegging av leseferdighet 7. trinn- sept.</p> <p>Andre forslag: Arbeid med ord lesetest vår og høst</p> <p>Ordkjedetest</p> <p>OBS! Individuell oppfølging av elever som skårer under eller i nedre del av normal området</p>	<p>Foreldremøte</p> <p>Info på foreldremøtet om plan for leseopplæringa</p> <p>Konferansetimen: - testresultat - lesetrappa - individuell forpliktende oppfølging hjem- skole</p> <p>Arbeidsplan: - gjennomføring - oppfølging - tilbakemelding</p>	<p>Bibliotek: Oppdatering av ny litteratur som passer for trinnet <i>Se også vedlegg 3</i></p> <p>Helsestasjon: Kan bidra med syn/hørsel testing</p> <p>PPT/logoped: Bruke rutiner som er innarbeidet i kommunene</p> <p>Ungdomsskolen: Utvikle gode samarbeidsrutiner</p>	<p><i>Fagbok i bruk-grunnleggende ferdigheter.</i> Lesesenteret ISBN 978-82-7649-053-4</p> <p>Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning. Stavanger. Isbn 978-82-7649-053-4</p> <p><i>Leseveilederen. Hvordan kan foreldre hjelpe barn som har dysleksi., 2005.</i> Bredtvet kompetanse-senter</p> <p>Lærarrettleiing til kartleggjingsprøver frå Utdanningsdirektoratet</p> <p><i>Arbeid med ord</i></p> <p><i>"Den andre leseopplæringa"</i> av Seip/Tønnesen</p>

7. trinn	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDS PARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
UTTRYKKE SEG MUNTLLIG	<p>Presentere en faglig/ skjønnlitterær tekst med eller uten hjelpemidler for ulike målgrupper</p> <p>Framføre tekster på ulike måter, f eks som kabaret, revy og skuespill</p> <p>Dele tanker og opplevelser i forbindelse med lesing av en tekst</p> <p>Diskutere innhold og personer i ulike tekster</p> <p>Uttrykke og grunngi egne standpunkt</p> <p>Grunngi og forklare egne medievalg</p> <p>Forklare opphavsrettslige regler for bruk av tekster hentet fra Internett</p>	<p>Stemmebruk og kroppsspråk</p> <p>Få respons</p> <p>Ordforråd</p> <p>Diskusjon/argumentasjon</p> <p>Regler for god språkbruk.</p> <p>Elevrådsarbeid</p>				

7. trinn	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDS PARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
LESE	<p>Holde en lesefart på mer enn 100 ord i min. (bør ha 120 ord per min.= TV-tekst)</p> <p>Utvikle en funksjonell lesestrategi</p> <p>Bruke varierte lesestrategier for å skaffe seg oversikt over tekstene og finne nyttig informasjon</p> <ul style="list-style-type: none"> - Være bevisst på hvilken lesestrategi en bruker i arbeidet <p>Skrive leselogg</p> <p>Ta ulike virkemidler i bruk ved høytlesing av prosatekster</p> <p>Kjenne til noen tekster og bøker av eldre og nyere forfattere</p> <p>Bruke biblioteket aktivt til arbeid med egen læring</p> <p>Bruke ulike søkemotorer og ta ut aktuell informasjon fra Internett</p> <p>Bruke oppslagsverk til eget arbeid</p> <p>Se hvordan en forfatter bruker språklige virkemidler</p>	<p>Høytlesing (bli lest for)</p> <p>Bibliotek</p> <p>Daglig lesetrening/lekse</p> <p>Ulike lesestrategier – kritisk lesing</p> <p>Leseforståelse</p> <p>Lesekurs</p> <p>Leseprosjekt</p> <p>Lese ulike typer tekst:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tabeller - bruksanvisninger - digitale tekster <p>Pause, stemmebruk, intonasjon og tempo.</p>				<p>Lærerveiledning til kartleggingsprøver fra Læringssenteret.</p> <p><i>"Arbeid med ord"</i></p> <p><i>"Den andre lese-og skriveopplæringa"</i> Av Seip/Tønnesen</p> <p>Felles leseopplevelse: Leseprosjekt: <i>Grip boka</i></p>

7. trinn	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDS PARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
SKRIVE	<p>Gjøre skriftlig greie for handlingsrekka i en tekst</p> <p>Skrive sammendrag av ei bok og lengre tekster</p> <p>Gi skriftlig uttrykk for opplevelser og meninger om innholdet i tekster</p> <p>Skrive fortelling med person og miljøskildring</p> <p>Skrive ulike typer tekst (sjangre), som møtereferat, foredrag, brev og dagbok</p> <p>Analysere, se på sitt eget språk i chatting og sms</p> <p>Kunne bruke virkemidlene besjeling, sammenligning og gjentakelse i arbeid med dikt</p> <p>Skrive en informativ bokmelding</p> <p>Spørresetninger Kommaregler</p> <p>Strukturere tekst etter tema og kunne se sammenhengen mellom setninger og avsnitt</p>	<p>Arbeide grundig med rettskriving og tegnsetting</p> <p>Typiske trekk for sjangeren de skriver</p> <p>Skrive fortelling i riktig og i samme tid.</p> <p>Synsvinkel</p> <p>Bruk av ordliste</p> <p>Bruk av oppslagsverk</p> <p>Fin personlig håndskrift</p> <p>Diktat</p> <p>Regelbok</p> <p>Skriveglede</p> <p>Kritisk lesing av kilder på nett</p>				

7. trinn	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDS PARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
SKRIVE	<p>Alle skal kunne:</p> <p>Ordklasser (alle): - bøye subst., verb, adj.</p> <p>Setningsanalyse: Kjenne til sideordning, over- og underordning, flytting av ledd i setninger.</p> <p>PowerPoint</p>					

8.trinn.	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE-SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDSPARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
LYTTE FORSTÅ	<p>Lytte til opplesing av ulike typer tekst</p> <p>Ta notat fra diskusjoner</p>	Læresamtaler om innhold og virkemiddel i tekstene	<p>Obligatorisk: Nasjonale prøver, lesing, september</p> <p>Heldagsprøver og tentamen</p> <p>Andre døme: Kartlegging i august og april. Carlsten</p> <p>Kartleggeren/ rådgivaren</p> <p>Ordkjedetest ved behov</p> <p>Videre vurdering ved behov (Språk 6-16)</p> <p>OBS! Individuell oppfølging av elever som skårer under eller i nedre del av normal området</p>	<p>Informasjon på foreldremøte</p> <p>Konferansetimen: - testresultat - individuell oppfølging - lesekontrakt - elevsamtale</p> <p>Arbeidsplan: - gjennomføring - oppfølging - tilbakemelding</p>	<p>Bibliotek: Se vedlegg 3</p> <p>Helsestasjon: Kan bidra med syn/hørsel testing</p> <p>PPT/logoped: Bruke innarbeidde rutiner i kommunene</p> <p>Barnetrinnet: Utvikle gode samarbeidsrutiner for overgang</p> <p>Jevnlig samarbeid med de andre skolene – utveksle ideer og erfaringer.</p>	<p><i>"Å bedre barns leseflyt- repetert lesing 27 varianter"</i> av Jan Erik Klinkenberg</p> <p>Arbeid med ord (kompendium).</p> <p><i>"Den andre leseopplæringa"</i> av Seip/Tønnesen</p> <p>Intensivt lese- og skrivekurs</p> <p><i>Fagbok i bruk-grunnleggende ferdigheter.</i> Lesesenteret ISBN 978-82-7649-053-4</p> <p><i>Lære å lære,</i> Santa, Carol M. og Engen, Liv : <i>CR/SS.</i> 1996. Stiftelsen dysleksiforskning: Stavanger. ISBN: 82-7649-012-3</p>
UTTRYKKE SEG MUNTLLIG	<p>Delta aktivt i diskusjoner</p> <p>Lede gruppediskusjoner</p> <p>Samtale om egen opplevelse av film, teater og litterære tekster</p> <p>Legge fram fagstoff, gi og få tilbakemelding på framføring</p> <p>Improvisere over tema, lage enkle rollespill og tilpasse framføringa til aktuelle mottakergrupper</p>	<p>Aktivt ordforråd</p> <p>Stemmebruk</p> <p>Kroppsspråk</p>				

8.trinn.	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE-SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDSPARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
LESE	<p>Ha lesefart på minst 120 ord pr min.</p> <p>Lese for å lære</p> <p>Mestre ulike lesestrategier</p> <p>Kjenne igjen ulike sjangre</p> <p>Mestre ulike studieteknikker, f.eks tokolonnenotater og tankekart</p> <p>Oppleve leseglede</p> <p>Lese bøker tverrfaglig</p> <p>Mestre ortografisk lesing</p>	<p>Daglig lesetrening med oppfølging</p> <p>Bruk av bibliotek</p> <p>Bli lest for</p> <p>Ulike lesestrategier, overblikk, fange opp viktig informasjon, kritisk lesing, skumlesing, nærlesing og punktlesing</p> <p>Modellering – hvert fag bruker min. 2 t per semester.</p> <p>Leseforståelse</p> <p>Legge til rette for lesing</p> <p>Forfatterbesøk.</p> <p>Lesekurs med lesekontrakt</p> <p>Leselyst (TXT)</p> <p>En fast lesetime i uka</p>				

8.trinn.	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE-SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDSPARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
SKRIVE	Skrive fortellinger der ulike litterære virkemiddel blir brukt Skrive tekster som: <ul style="list-style-type: none"> - novelle - eventyr - leser og debattinnlegg Skrive rapport, referat og utgreiing Skrive bokmeldinger Gangen i prosess skriving Bruke tekstbehandler	Sjanger Handling Spenningskurve Skriveprosessen Rettskriving				

9.trinn.	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE-SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDSPARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
LYTTE FORSTÅ	<p>Alle skal kunne:</p> <p>Beskrive hvordan kroppsspråket kommuniserer</p> <p>Lytte aktivt til andre sine tekster</p>	<p>Kommunikasjon</p> <p>Respons</p> <p>Sjangerbegrep</p>	<p>Forslag: Utdanningsdirektoratet: Kartlegging av leseferdighet, november (obligat. i Hol kommune)</p> <p>Kartleggeren/rådgiveren</p>	<p>Informasjon om lesing på foreldremøte.</p> <p>Konferansetimen: - testresultat - individuell oppfølging - lesekontrakt - elevsamtale</p>	<p>Bibliotek: <i>Se vedlegg 3</i></p> <p>Helsestasjon: Kan bidra med syn/hørsele testing</p>	<p>Repetert lesing – litteratur.</p> <p>Les og lær.</p> <p>Arbeid med ord (kompendium).</p>
UTTRYKKE SEG MUNTLLIG	<p>Delta i klassesiskusjonar</p> <p>Grunngi meninger og forsvare et standpunkt</p> <p>Ta opp aktuelle lokale tema og argumentere for og mot</p> <p>Drøfte hvordan språkbruk kan påvirke andre</p> <p>Utføre ulike roller som referent og møteleder</p> <p>Legge fram fagstoff i gruppa, og gi og få tilbakemelding på framføring og innhold</p> <p>Stille kritiske spørsmål til en presentasjon</p>	<p>Debatteknikk</p> <p>Vokabular/ordforråd</p>	<p>Ordkjedetest</p> <p>Videre vurdering ved behov (Språk 6-16).</p> <p>Tentamen og heldagsprøver</p> <p>OBS! Individuell oppfølging av elever som skårer under eller i nedre del av normal området.</p>	<p>Arbeidsplan: - gjennomføring - oppfølging - tilbakemelding</p>	<p>PPT/logoped Bruke innarbeidde rutiner i kommunene</p> <p>Den kulturelle skolesekken: Forfatterbesøk</p>	<p>Annen litteratur (den andre lese- og skriveopplæringa</p> <p><i>Samarbeid mellom lærar og bibliotek. Seip/Tønnesen.</i></p> <p>Intensivt lese- og skrivekurs</p> <p>Ungdomsbok-gildet.</p>

9.trinn.	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE-SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDSPARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
UTTRYKKE SEG MUNTLLIG	Framføre forskjellige sjangre gjennom ulike presentasjonsformer og tilpasse framføringa til aktuell mottakergruppe					
LESE	<p>Ha lesefart på minst 140 ord pr min</p> <p>Oppøve god leseforståelse</p> <p>Kunne mestre ulike lesestrategier</p> <p>Kunne mestre forskjellige sjangre f.eks. lyrikk, avis og reportasje</p> <p>Kunne tilegne seg stoff fra fagtekster.</p> <p>Lese for å lære</p> <p>Lese bøker tverrfaglig</p>	<p>Daglig lesetrening med oppfølging.</p> <p>Bli lest for.</p> <p>Ulike lesestrategier;</p> <ul style="list-style-type: none"> - overblikk - fange opp viktig informasjon - kritisk lesing - skumlesing - nærlesing - punktlesing <p>Modellering – hvert fag bruker min. 2 t per semester</p> <p>Lesekurs med lesekontrakt</p> <p>Leseforståelse</p> <p>Ordforråd</p> <p>Lese glede</p>				

9.trinn.	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE-SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDSPARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
SKRIVE	<p>Skrive ulike typer lyrikk</p> <p>Skrive avissjangerne artikkel og reportasje</p> <p>Bruke refleksjonsskriving og fagskriving i forbindelse med innlæring av fagstoff</p> <p>Gjøre skriftlig greie for tema og utvikling av hendelsesforløp i skjønnlitterære tekster</p> <p>Skriftlig gjøre greie for hovedbudskapet i utvalgte artikler og reportasjer</p> <p>Skrive humoristiske tekster og eksperimentere med humor og ironi</p> <p>Skrive tekster på både bokmål og nynorsk</p>	<p>Virkemiddel:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rim - rytme - linjedeling <p>Kjennetegnene på de ulike sjangrene og kunne bruke de i skriftlige tekster</p> <p>Tankekart/disposisjon</p> <p>Skriveprosessen</p> <ul style="list-style-type: none"> - gi og ta i mot respons - omarbeide teksten 				<p>Tekstbehandlingsprogram</p>

10. trinn	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE-SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDSPARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
LYTTE FORSTÅ	<p>Reflektere over et gitt tema i en muntlig tekst</p> <p>Lytte til foredrag av medelever</p> <p>Lytte til forelesning av lærer</p> <p>Vurdere en debatt med vekt på om den er saklig/usaklig</p>		<p>Forslag: Kartlegging i august/september Kartleggeren/rådgiveren</p> <p>Heldagsprøver og tentamner.</p> <p>Ordkjedetest</p> <p>Videre vurdering ved behov (Språk 6- 16).</p>	<p>Informasjon om lesing på foreldremøte.</p> <p>Konferansetimen: - testresultat - individuell oppfølging - lesekontrakt</p> <p>Arbeidsplan - gjennomføring - oppfølging - tilbakemelding</p>	<p>Bibliotek: <i>Se vedlegg 3</i></p> <p>Helsestasjon: Kan bidra med syn/hørsel testing</p> <p>PPT/ logoped: Bruke innarbeidde rutiner i kommunene</p>	<p>Repetert lesing – litteratur.</p> <p>Les og lær.</p> <p>Arbeid med ord (kompendium).</p> <p><i>"Den andre lese- og skrive-opplæringen"</i> (Seip/Tønnesen).</p> <p>Intensivt lese- og skrivekurs</p> <p>Ungdomsbok-gildet.</p>
UTTRYKKE SEG MUNTLLIG	<p>Diskutere innhold og virkemidler i film, litteratur og drama</p> <p>Dramatisere egne tekster, utforme roller og replikker</p> <p>Legge fram personlige tekster</p> <p>Presentere et større faglig arbeid på en relevant måte</p>	<p>Tilbakemelding</p> <p>Bruk av ord, bilder og lyd som virkemidler</p> <p>Aktivt ordforråd</p>	<p>OBS! Individuell oppfølging av elever som skårer under eller i nedre del av normal området.</p>			

10. trinn	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE-SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDSPARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
LESE	<p>Lese funksjonelt</p> <p>Ha en lesefart på minst 150 ord pr min</p> <p>Ha god leseforståelse</p> <p>Mestre gode lesestrategier</p> <p>Tilegne seg stoff fra fagtekster</p> <p>Lese skjønnlitterære tekster på bokmål og nynorsk</p> <p>Lese for å lære</p> <p>Lese tekster fra skjerm og gjenkjenne det særegne ved dem</p>	<p>Daglig lesetrening med oppfølging.</p> <p>Bli lest for</p> <p>Ulike lesestrategier;</p> <ul style="list-style-type: none"> - overblikk - fange opp viktig informasjon - kritisk lesing - skumlesing - nærlesing - punktlesing <p>Modellering – hvert fag bruker min. 2 t per semester</p> <p>Lesekurs med lesekontrakt</p> <p>Leseforståelse.</p> <p>Leselede</p> <p>Forfatterbesøk</p>				

10. trinn	MÅL	FOKUS PÅ	KARTLEGGING	FORELDRE-SAMARBEID	ANDRE SAMARBEIDSPARTER	FORSLAG TIL HJELPEMIDDEL
	Alle skal kunne:					
SKRIVE	<p>Lage en litterær analyse der det blir gjort greie for tema, personer, oppbygging, språk og bruk av litterære virkemidler</p> <p>Skrive egne tekster på bokmål og nynorsk</p> <p>Forskjell i utforming av private og formelle brev</p>	<p>God språkføring</p> <p>Egen skriveutvikling</p> <p>Litterære virkemidler: - gjentakelse/ kontrast - humor - sammenligning/ metafor</p>				Mappevurdering

SAMARBEIDSTILTAK BIBLIOTEK OG SKOLE

I hver kommune skal det opprettes et kontaktutvalg med representanter fra skole og bibliotek (Biblioteklova § 6, Veiledende retningslinjer for samarbeidet mellom folke- og skolebibliotek i kommunen, Forskrift til Opplæringslova § 21-1).

Utvalget bestemmer omfanget og organiseringa av samarbeidet i egen kommune. Arbeidet samordnes regionalt i gruppene for biblioteksjefene og de skolefaglig ansvarlige.

Bruken av biblioteket skal være innarbeidet i skolen sine årsplaner. På den enkelte skole bør det være en bibliotekkontakt og i hvert bibliotek en skolekontakt.

Disse har hovedansvaret for gjensidig informasjon og tilrettelegging av det praktiske samarbeidet.

Biblioteket er en ressurs for å hjelpe til med å skaffe ekstra litteratur i forhold til fokusområda på alle trinn.

Samarbeidet skal omfatte:

Kombinasjonsbibliotek	Folkebibliotek (inkl. bokbussen)
Faste bibliotektimer for hver klasse	Faste besøk i bibliotek/bokbuss
Opplæring i bibliotekbruk for elever og lærere	Opplæring i bibliotekbruk for elever og lærere
Presentasjon av nye og aktuelle bøker for elever, lærere og foresatte.	Presentasjon av nye og aktuelle bøker for elever, lærere og foresatte.
Samarbeid om elevoppgaver, leseaksjoner, forfatterbesøk, prosjekt, skrivekurs og andre litterære arrangement	Samarbeid om elevoppgaver, leseaksjoner, forfatterbesøk, prosjekt, skrivekurs og andre litterære arrangement
Utstilling av nye og aktuelle bøker	Utstilling av nye og aktuelle bøker
Bokmeldinger – muntlig presentasjon og på papir/nett av elever, bibliotekar og lærere	Bokmeldinger – muntlig presentasjon og på papir/nett av elever, bibliotekar og lærere
Utstilling av elevarbeid i biblioteket	Utstilling av elevarbeid i biblioteket
Felles kursing/deltaking på møte og planleggingsdager	Lån av bokdepot – til skolebibliotek og/eller klasserom
Leksehjelp etter skoletid	Leksehjelp etter skoletid